

נדרים סט

משה שווערד

1. הר"ן מסכת נדרים דף סט עמוד א

בעי רבה יש שאלה בהקם - אם קיים הנדר ונשאל בו ביום על ההקם מי מצי מפר בו ביום או לא אבל למחר פשיטא דלא מצי מפר דלא גרע משתיקה, ואת"ל יש שאלה בהקם יש שאלה בהפר או אין שאלה נראה בעיני דאף על גב דבהפר לא שייך שאלה דבשלמא הקם כעין נדרא הוא אבל הפרה לא אפילו הכי מבעיא לן אי יש שאלה בהפר משום דהפרה והקמה איתקוש להדדי וכדאמר' לקמן/נדרים/ (עו:): שאני הכא דאמר קרא אישה יקימנו ואישה יפרנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר ומשום הכי בעי את"ל דיש שאלה בהקם בהפר מהו מי אמרינן נהי דלא שייכא ביה שאלה אפילו הכי אמרינן דיש שאלה דאיתקושי איתקוש או דלמא למילתא דהפרה דלא חזיא ליה לא איתקוש ומסקינן מדרבי יוחנן דלענין שאלה לא איתקוש.

2. סוכת דוד

דהפרה והקמה איתקוש להדדי וכו' ומ"מ צ"ב מאי שייך שאלה בהפרה מכיון שאי"ז חלק מהנדר, ואפשר להסביר דהאיבעיא היא אם הך חידושא דיש שאלה בנדר דין הוא בהנדר עצמו או שהוא דין בהדיני נדרים, ואם נימא שנתחדש הדין שאלה בדיני נדרים א"כ גם בהפרה שייך שאלה שגם הפרה דין הוא מדיני נדרים ולהכי כיון שיש היקש הפרה להקמה מזה מוכח שהפשט הוא כנ"ל בדדיני נדרים יש שאלה, ופשיט דלענין זה ליכא היקש וכמו דליכא היקש לענין הפר בלבו שאינו מופר וקיים בלבו מהני.

כד) בגמ' יש שאלה בהפר, ופירש דבשלמא הקם כעין נדרא הוא אבל הפרה לא וכו' משום

3. שיטה מקובצת על נדרים דף סט/א

ואין נשאלין על ההפר שאין נשאלין אלא על דבר שהוא בעין אבל כיון שהופר נעקר הנדר כאלו לא היה ואם כן על מה ישאל. ויתכן גם כן לפרש שאין נשאלין אלא על דבר איסור כנדר אבל על ההיתר לא. הרי"ן ז"ל:

4. רש"י מסכת נדרים דף סט עמוד א

יש שאלה בהקם - שאם קיימו לה נדרה האב והארוס ונשאלו על הקמתן מהו מי יש שאלה ויכולין להפר לה או לא...

ענין אחר יש שאלה בהפר - כלו' את"ל יש שאלה בהקם מי הוי מופר הנדר באותה שאלה דהקמה דאין צריך לומר לה (ד) בהפרתו או אין שאלה בהפר דלא הוי מופר אא"כ מפר לה בעל או האב לאחר שנשאל דבאותה שאלה דהקמה לא הוי מופר לה.

5. דבר יעקב מסכת נדרים דף סט עמוד א

[בעי רבא יש שאלה בהקם או אין שאלה בהקם - הר"ן והרא"ש מפרשים הספק האם אפשר לשאול על ההקמה. וכן מבאר המפרש בפירושו ראשון. עוד מבאר המפרש [פי' ג'] אם הבעל או האב קיים הנדר האם הם יכולים לשאול על הנדר. והגמ' פושטת דנשאלים על ההקם. הקרן אורה מקשה היאך האב או הבעל יכולים

לשאול על נדרה בלי שליחותה. ונראה דהמפרש סובר כיון שיש לבעל או לאב זכות להפר או להקים הנדר, הוא נחשב לבעלים על הנדר ויכול לשאול עליו לחכם.
ולפי הפירוש הזה משמע שהאשה עצמה בודאי יכולה לשאול על נדרה אף אחרי שהוקם ע"י האב או הבעל. השטמ"ק מביא לשון אחד שזה בעית הגמ', דהיינו אשה שנדרה וקיים לה בעלה האם היא יכולה לישאל לחכם על נדר שהקים לה בעלה.

השו"ע [סימן רלד - כג] פוסק: ג' הדיוטות או חכם יכולים להתיר אחרי קיומו של בעל, והרמ"א מביא י"א שאין יכולים להתיר. השלמי נדרים [ד"ה והנה] מביא המרדכי [שבת מו ב] שכתב יש רבוותא דאמרי דחכם יכול להתיר אחר קיומו של בעל, וכ"כ המאירי בסוגין. ובתשובת מהרי"ק מביא מרדכי בשם ר' יהונתן דאין חכם יכול להתיר אחרי קיומו של בעל. [עיין לעיל סז. אות ג].
השלמי נדרים [ד"ה ודע] מקשה מהפסוק אישה יקימנה ואישה יפירנה, לענין מה מהני הקמת אישה, הרי אם אינו מפר ממילא הנדר קיים, אלא ראייה מהפסוק שמהני הקמת הבעל לענין שאינה יכולה להתיר הנדר אצל חכם, וקשה מכאן למ"ד שחכם מתיר הנדר אחרי הקמת הבעל, [וכע"ז מקשה הרש"ש קצת באופן אחר]. השלמ"נ מתרץ דכוונת הפסוק שע"י הקמתו מפסיד זכות הפרה.

6. רמב"ם יד החזקה הלכות נדרים פרק יג

(כ) המקיים נדרי בתו או אשתו וניחם הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו הקמתו וחוזר ומפר לה בו ביום אבל אם הפר לה וניחם אינו יכול להשאל לחכם כדי שיחזור ויקיים:

7. כסף משנה על הלכות נדרים פרק יג הלכה כ

המקיים נדרי בתו או אשתו וניחם וכו'. מימרא דר' יוחנן בר"פ נערה מאורסה (דף ע"ט) ובסופו נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר ודעת התוס' והר"ן שאינו יכול לישאל על ההקם אלא ביום שמיעה והטור כתב שני"ל שמפר אפילו אחר כמה ימים והוא שיפר ביום שאלה שהוא לו כיום שמיעה וכן נראה מדקדוק לשון רבינו ומ"מ לענין מעשה יש לחוש ליברי התוס' והר"ן:

8. שו"ע יו"ד סימן רלד

(מט) [1] המקיים נדרי בתו או אשתו וניחם, הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו הקמתו, וחוזר ומפר לה בו ביום. אבל אם הפר לה וניחם, אינו יכול להשאל לחכם כדי שיחזור ויקיים. [2] וי"א שאינו יכול להשאל על ההקם אלא ביום השמיעה. (ויש להחמיר כסברא האחרונה (ר"ן והתוספות וכ"כ ר' ירוחם ובת"ה בשם סמ"ג) ויתיר לה חכם ג"כ כדלעיל סעיף כ"ג):

9. שפתי כהן על יו"ד סימן רלד

(סג) ומתיר לו הקמתו. אפי' לאחר כמה ימים ולא אמרינן דהוי כשתיקה דכיון שאינו יכול להפר הוי כמו שאינו יודע שיכול להפר (דלעיל סעיף כ"א) שאין שתיקתו קיום ומפר אפילו לאחר כמה ימים ומכל מקום צריך שיפר ביום שאלה שהוא לו כיום שמיעה. טור:

10. רש"ש על נדרים דף ט/א

ר"ן ד"ה בעי רבה יש שאלה בהקם. אבל למחר פשיטא דל"מ מפר דלא גרע משתיקה. ולהתוס' בכתובות (עא ב) לא ברירא להו הא מילתא. והטוש"ע שם סמ"ט סתמו דיוכל לישאל אפי' לאחר כמה ימים ולהפר ביום השאלה וע"ש בש"ך ס"ק ס"ג טעמם. ומשמע דעל שתיקה לחודא לכ"ע אין נשאלין וכ"מ מלשון הר"ן דזה פסיקא ליה. ולשונו בכתובות שם (ר"ד צז) ובשתיקה ודאי לא שייך שאלה. ובעניותי ל"י מדוע לא דכיון דהכתוב אומר הקים אותם כי חרשי כו' הרי דמטעם הקמה קאתי עלה ובהקמה גופא מהני שאלה:

והנה אם יכולה לילך לפני חכם להתיר לה אחר קיום בעלה איתא שם סכ"ג חילוקי דעות. וק"ל לדעת המתיר לשון הכתוב כל נדר כו' לענות נפש אישה יקימנו. דמשמעו הא שאינו לענות נפש לא מהני קיומו. ולמאי. הוא אינו יכול להפירו אף בלתי קיומו. וע"כ ר"ל לענין התרת חכם מכלל דבעיננו נפש מהני קיומו לענין זה. גם ק"ל מש"כ הרמ"א שם ואם אינו ביום שמעו יתיר ג"כ חכם. ומשמע שהבעל יפר לה ג"כ אחר שישאל על הקמתו וכ"כ שם הש"ך להדיא. הפרת הבעל ל"ל. הלא טעם האוסרין הוא משום דנודרת ע"ד בעלה כמש"כ שם הט"ז. והואיל ובא ונשאל על הקמתו הרי חפץ בהתירה. ומי גרע מעד"ר עי' סי' רכ"ח סכ"א ובש"ך שם סקנ"ט. וי"ל. ואכמ"ל:

סימן לט

קצת בענין הקמה והפרה

דס"ט אי צען רבא יש שאלה צהקס כו' ת"ש דאריו"ה נשאלין על ההקס ואין נשאלין על ההפר וכתב הר"ן ז"ל צעו רבא יש שאלה צהקס אם קיים הכנר ונשאל צו ציוס על ההקס מי מלי מפר צו ציוס או לא אבל למחר פשיטא דלא מלי מפר דלא גרע משתיקה עכ"ל והוא דעת התוס' כתובות דע"א צ' ד"ה אבל וכ"ד כ"פ, אכן דעת העור צסימן רל"ד דמה ששחק צו ציוס אחר הקמתו לא השיצ משתיקה כיון שאינו יכול להפר אחר הקמתו הוי כמו שאינו יודע שיכול להפר דמפר אפילו לאחר כמה ימים ציוס שיתודע לו שיכול להפר דקיי"ל כרבנן דמתני לקמן דפ"ז ע"ג, וה"ל כשנשאל על הקמתו למחר מפר למחר וכן משמע מלשון הרמב"ם ז"ל דמפר ציוס שנשאל על הקמתו וכתשוצה רעק"א ז"ל סימן מ"ח הוכיח שכי"ה ג"כ שיטת הרא"ש ז"ל ע"ש, ויסוד פלוגתהם הוא דהתוס' והר"ן ז"ל סברי דדוקא צמתני לקמן דפ"ז שכל היום לא ידע שזה נדר שאפשר להפר משו"ה לא מקרי "יום שמשו"י אבל צענינו נהי שאחר הקמתו לא ידע שיכול להפר [דלא ידע שלצסוק ישאל על הקמתו] מ"מ צו ציוס לפני הקמתו הא ידע שיכול להפר וכבר נתפס אותו יום צשם יום שמשו"ה אין לו אלא אותו יום צלצד, ודעת הרמב"ם ז"ל והעור הוא כיון דשתיקה מקיימת צסוק היום [דכה עד אז נתנה לו תורה כח להפר] היכא דצסוק היום אינו יכול להפר או שאינו יודע שיכול להפר אין זה יום שמשו"ה כיון דליכא סוף היום צשמיטת נדר של הפרה, ומשו"ה יום שנשאל על הקמתו מחשבה יום שמשו"ה ומפר צאותו יום. וכה"ג נחלקו לקמן דע"א ע"ג צבי צע"א אי גירושין כשתיקה דמי או כהקמה

דאמרינן נפק"מ אי גירשה ואהדרה ציומי דאי כשתיקה דמי מלי מפר ומשמע דאי אהדרה למחר ודאי אינו מפר אפילו אי גירושין כשתיקה וחזין מזה שא"ש שצסוק יום שמשו"ה היכה גרושה ולא היה צידו כלל להפר מ"מ כיון שמקנת מחוחו יום אצמול היה צר הפרה מחשב האצמול צלצד "יום שמשו"י כדפי' התם הר"ן ז"ל ע"ש אבל הרא"ש ז"ל צפירושו שם צבי צע"א דגירושין כשתיקה דמי כתב דצירושלמי מצוחר להדיא דצנשתק ציוס שמשו"ה אחר שמיטה, מפר ציוס שחזר לדצורו ע"ש ואולי הר"ן ז"ל והרא"ש ז"ל לשיטתם.

והנה מדברי הר"ן ז"ל שכתב דלא מהני למחר שאלה על ההקס משום דלא גרע משתיקה משמע דעל השתיקה ודאי לא מהני שאלה וכ"כ הר"ן ז"ל להדיא ר"פ במדיר צבי נדרה היא וקיים לה הוא דיו"א מיד ויתן כתובה למד"א הוא נתן אצט ציון שני ולא ממחנין כלל שהקשו על זה דימתין צבה אחת או שתי צצרות שמה ימלא פחה להקמתו כמו שממחנין היכא שהצטל מדיר וחירץ הר"ן ז"ל דלא מהני שאלה למחר על הקמתו, וכתב ועוד דודאי כי אמרינן וקיים לה איכו לאו דוקא, דצשחק לה נמי אמרי' הוא נתן אצט צ"ש והכי איחא צגמרה כהדיא כו' ובשתיקה ודאי לא שייכי שאלה עכ"ל, והרש"ש ז"ל כאן צדף ס"ט העיר דמדוע לא יועיל שאלה על השתיקה כיון דככתוב אומר הקיס אותם כי התריש כו' הרי דשתיקה מטעם הקמה קאחי עליה ובקמה גופא מהני שאלה עכ"ד ז"ל.

ונראה פשוט דלא שייך כלל ענין שאלה צשתיקה כיון דההקס נעשה ממילא צלא שום פעולה הצטל ואפילו מחשבה וכונה להקיס אי"ל דקיי"ל צס"פ נערה המאורסה דשותק ע"מ לניוקט נמי אינו יכול להפר וילפינן לה התם מקראי ע"ש ומשמע התם דאפילו נאנס צתקת חכמים שאסרוהו להפר

צצבת מ"מ צבר אינו יכול להפר למחר ע"ש, וא"כ לא שייך צזה שאלה כלל דענין שאלה הוא דמשוי ל"י לדצורו טעות והו"ל כאונס אי"י הוי כנעשה צלא כונה, ואונס ועעות אינו מועיל אלא לצטל מה שעשה, אבל אונס כמאן דצבד לא אמרינן כדאיחא צירושלמי [עיי' ש"ך חו"מ סימן כ"ה ובקל"ה שם ואפילו למד"א אונסא כמאן דצבד היינו צצנינו תנאי דאזלינן צחר אומד דעתם ואכמ"ל] וה"ל צשתיקה כיון דצלא שום מעשה הצטל וצלא שום כוונתו הוקס הכנר, מה יועיל זה שהיה עושה צשתיקה סוף סוף הפרה לא היכה צו ציוס וממילא קס כנדר ח"פ.

ועוד נראה דצטיקר היסוד חלוקים הקמה משתיקה, דיש לחקור צענין הקמת הצטל אי הקמתו פועלת להאליס ונחזק את נדרה, או שצבהקמתו אינו אלא מפקיע זכות וכה הפרה שיש לו, ונדר האשה נשאר ממילא קיים מחמת צנדרה היא, ולשון הר"ן ז"ל צבה דיש שאלה צהקס שכתב דצהפר לא שייך שאלה דצשלמא הקס כעין נדרה הוא כו' וכן לשון הרא"ש ז"ל צפירושו שכתב או דלמא קיוס נדר כנדר דמי כו' נועה דצבהקמתו עושה איזו פעולה חיובית צבהקמת נדרה ולא רק הפקעת כח הפרה [ולכאורה היה נראה דהוא מחלוקת הראשונים ז"ל צנחנקו אי אחר הקמת הצטל יכולה האשה להחיר נדרה אלא חכם והוצא צש"ע יו"ד סי' רל"ד סעיף כ"ג ע"ש צש"ע וצהרמ"א ז"ל ובצירור הגר"א ז"ל מקור שיטת כל אחד, דאם נאמר דצצטל צבהקמתו אינו אלא מפקיע זכות הפרה שיש לו, ונדר האשה ממילא צדקאי קאי, פשיטא שמהני לה שאלה [אם לא כשהשיטה דצכלל אין לאשה נשואה כח לשאלו על נדרה אפילו לא שמע צעלה כלל עדיון ע"י צמרדכי ז"ל פ"ד צגיטין, ואין קיימינן עכשיו רק צאותה פלוגתא אי אחר הקמת הצטל יכולה האשה להשאל, ואח"ל דהקמה אינה עושה אלא הפקעה

לכח הפרה פשיטא דהאשה יכולה להשאל על נדרה] והסוברים דאינה יכולה להשאל לחכם אחר הקמת הבעל משמע דסברי דהבעל מאלים ומוסיף אומן בנדרה של אשתו ולכן חין היא יכולה כבר להתיר אלל חכם דה"ל כנדר של בעלה שכן הקמת הבעל מעורב בו, [אכן חינו מוכרח ד"ל דלכו"ע הבעל מאלים ומוסיף כח בנדר אשתו אלל דמ"מ סברי בני פוסקים דהאשה יכולה להתיר אלל חכם כיון שהיא מתחרטת ועוקרת את דיבור נדר שלה מה שהיא הטיילה באותו נדר וכשעקר נדר ואמירה דידה ע"י החכם, ממילא הקמת הבעל בעלה, דחין לבעל כח אלל לחזק נדר של אשתו והכא ע"י עקירת חכם למפרע הא הוצר שלא היה "נדר", ועב"פ מדעת בני פוסקים דסברי דאחר הקמת הבעל אינה יכולה להתיר אלל חכם מוכח דהבעל מוסיף כח ומאלים את נדרה בהקמתה דאי חינו עושה בהקמתו רק הפקעה לכח הפרה שיש לו, למה לא תוכל להשאל, הא כל הנדר חינו אלל רק מחמת דידה וכמש"כ לעיל.]

וב"ז צשקיים לה הבעל אלל צששתק כתב המהרי"ק ז"ל שורש י' דשפיר יכולה להתיר אלל חכם אפילו להסוברים דכשהקים בעלה אינה יכולה להתיר אלל חכם, והוצא בהרמ"א ז"ל ציו"ד שם סעיף כ"ג וע"ש צש"ך צש"ס מהר"ם מיון ז"ל, ונראה מצואר מזה דמה שנתקיים על ידי שתיקה חינו נקרא נדר של בעלה כלל, דעל ידי שתיקה כל היום חינו מוסיף שום אומן בהנדר רק ע"י שתיקתו מפסיד זכות וכה של הפרה שיש לו, ונדרה כדקאי קאי מחמת לתא דידה, ומשו"ה יכולה להשאל עליו ומעתה מצואר היטב הא דבהקמה מהני שאלה ולשתיקה לא מהני, דדוקא הקמה שעושה פעולה חיובית צחיזוק הנדר שייך שאלה כענין שאלה על נדר אלל שתיקה דלפמשג"ת חינו אלל הפקעת זכות הפרה שלו, לא שייך צזה שאלה כלל כמו שלא מהני שאלה על

הפרה לפי שלא עשה קיום נדר אלל ציעולו וה"י השתיקה לא עשה קיום נדר אלל ציעול לכח הפרה שלו.

ולמהרי"ק ז"ל דשתיקה חינו פועלת קיום נדר אלל הפקעת זכות הפרה שלו, לריך לומר דמה שכתוב צפסוק ע"ו ואם החריש יחריש לה אישה מיום אל יום והקים את כל נדריה וכו' הקים אותם כי החריש לה כ"י חין פירושו שעשה חזון תוספת כח בהנדר של אשתו אלל הפירוש "הקים" היינו שהניחו להתקיים ע"ד שאמרו רע"ק אומר המקיים כלאים צכרם לוקח ועיין תוס' ע"ז ס"ג ד"ה אר"ע צש"ס הערוך שזכו אפילו מקיים צלה מעשה כלל ע"ש וע"י צית הלוי ח"א סימן ל"ה באריכות ואכ"מ.

צ) כתב הגרעק"א ז"ל צתשובה סימן מ"ח דגם לשיטת התוס' והר"ן ז"ל דלא מהני שאלה למחר משום דלא גרע משתיקה שכבר חין צכוחו להפר, מ"מ צו ציום שהקים יכול להפר אחר הקמתו ולכשישאל לאחר זמן על הקמתו ותיעקר למפרע ממילא הועילה הפרתו שהיתה צו ציום וכ"כ בהגהותיו ליו"ד ס"י רל"ד, והנה גם האצ"מ ס"י ע"ד סק"ג כתב דיכול להפר צו ציום אחר שהקים ולכשישאל ויעקר למפרע הקמתו, הויא הפרתו הפרה ושכן מצואר צש"ע סעיף כ"צ ע"ש, וכתב על זה הרצ המג"י ז"ל צאצ"מ, דדברי האצ"מ אינם אלל אליבא דר"מ [שכל דברי האצ"מ שם הם אליבא דר"מ ע"ש] דסובר צמתניתין דפ"ז דאם יודע שיש נדרים ויש מפירין אע"פ שאינו יודע שזה נדר [שיכול להפירו] מחשבא יום שמשו דמקלת ידיעה ככל ידיעה [ומה"ט חינו יכול להפר למחר, כשיתודע לו שזה נדר שאפשר להפר אותו ע"ש] וא"כ ה"י אחר הקמתו אע"פ שאינו יודע שכשיו שנדר זה צר הפרה [שהרי חינו יודע שסופו להשאל עליו] מ"מ מחשבא שמיטה, דמקלת ידיעה איכא כיון שידע

נדרה שהקמת האב והבעל עושה יפוי כח
 צהנדר ששוב לא יהא צהפרה ולכן מהני
 צזה שאלה, ויש לחקור אי מהני שאלה על
 השתיקה דיוס שמשו דהא גם שתוקה עגון
 של הקמה הוא וקוי"ל דיש שאלה צהקס,
 אצל יש לומר דשתיקה שאני שאינה פועלת
 שום חיזוק ויפוי כח צהנדר ומה שאחר
 השתיקה אינו יכול להפר זהו מפני שכבר
 עבר זמן הפרה דהתורה נתנה כח הפרה
 לאב ולבעל רק על יוס שמשו אצל לא
 שהשתיקה עושה איזו פעולה קיוס וחיזוק
 צהנדר ולפי זה ודאי לא שייך שאלה צשתק
 ציוס שמשו, והכי משמע דעת הר"ן ז"ל כאן
 שכחצ דאין נשאלין על ההקס [לענין שיחא
 אחר השאלה יכול להפר] אלא צו ציוס אצל
 למחר אפילו ישאל על הקמתו לא עדיף
 מאילו שהק ולא הקיס מעולם דגם כן אינו
 יכול להפר למחר, (ובהשתא אי ס"ד דנשאלין
 על השתיקה אי"כ שפיר יש לשאל על ההקס
 גם למחר ואי משום דלכתי נשאר שתיקה
 ציוס שמשו הרי גם על השתיקה יכול לשאל
 ואפשר שהשאלה על ההקס היא ממילא ג"כ
 שאלה על ההקס שצח ע"י השתיקה אי"כ
 פשוט דדעת הר"ן ז"ל דאין שאלה על
 השתיקה (ובהסברים דמאי שאל על ההקס
 גם למחר אין העעס לפי ששאלה מועלת
 גם על השתיקה אלא העעס הוא לפי
 שבוזרים שיוס זה ששאל צו על הקמתו זהו
 יוס שמשו דמשעה שהקיס הי כצור שא"א
 לו להפר והוי כאינו יודע שיש מפירין דיפר
 ציוס שנודע לו שיכול להפר כמש"כ הטור
 הוצא צש"ך סי' רל"ד ס"ק ס"ג] וכ"כ הר"ן
 ז"ל צפרק המדיר דעל שתיקה ודאי לא שייך
 שאלה וצפשוטו כוונתו משום שעגין השתיקה
 הוא מטעם שכבר אבד את כח ההפרה שלו
 לפי שיותר מיוס שמשו אין לו כח להפר
 [ולא משום שהוא עשה איזו קיוס צהנדר]
 ולפיכך לא שייך צזה שאלה כנ"ל.
 כל הדברים הנ"ל כתב הרש"ש ז"ל כאן
 בקיצור כדרכו והקשה למה לא תועיל

סימן מ
 בעניני הקמה והפרה
 קיי"ל דנשאלין על ההקס, והר"ן ז"ל צדף
 ס"ט ד"ה צעו רצה אסברה לה הא
 דשאני הקס מהפר לפי שההקס הוא כעין

אי"א שוב להפר אותו, מ"מ אין הענין שכוונת
 האב והבעל ורלונו לקיימו עושה את הקיוס
 אלא עלם השתיקה פועלת קיוס ולא משום
 שהאדם מתכוין להאלימו ולקיימו דהא
 מהקי צסוף פירקין דאפי' השותק ע"מ

ובדבר הא דפשוט להר"ן ז"ל דעל שתיקה
 לא מהני שאלה י"ל שהוא מטעמא
 אחרינא דנראה שאפילו אם נאמר דשתיקה
 פועלת חיזוק ויפוי כח צהנדר אשר מחמתו

ועפ"ז נראה דלא שייך כלל שאלה צשתיקה
 דענין שאלה הוא שהחכם משוי לי
 לנדר טעות והיכא דא"ל דעתו וחל אפי'

13. שלמי נדרים מסכת נדרים דף סט עמוד א

בגמ' בעי רבה קיים ליכי קיים ונשאל על הקמה ראשונה מהו, ת"ש דאמר רבא אם נשאל על הראשונה (גבי שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל) שני' חלה עליו. ביד יוסף לבעל המחבר ידות נדרים כתב, שצ"ע דמה ענינו לשם, דשם כשנשבע שני פעמים נהי דאין שבועה חל על שבועה משום דאין איסור חל על איסור מ"מ עכ"פ הרי יש הוי' וישות להאיסור שני, ונפ"מ לקוברו בין רשעים גמורים. (ע' יבמות לב ב) לכן אי משכחת רווחא חיילא, שפיר מקרי חלות להשבועה, אבל כאן שקיים להנדר, מאי מועיל קיום השני אטו נתחזק הנדר ע"י זה יותר, והרי אם תעבור על הנדר לא עבדה איסורא רק משום נדר אחד שעברה כו'. ואולי כיון דנשאלין על ההיקם וא"כ הי' לו חלות לענין שאם ישאל ודוחק וצ"ע עכ"ל.

גם בספר קרן אורה מדקדק קרוב לזה ובאופן אחר. דמקשה הא שאלה הוא ע"י פתח וחרטה וכיון דניחא לי' בהקמה שני' א"כ היכי שייכא חרטה בהקמה ראשונה, דהא ניחא לי' בהקמה כיון דהקים שנית, ובשלמא בשבועה על שבועה י"ל כיון דשבועה שניה חיילא קצת לאיסור בעלמא שפיר י"ל דניחם על שבועה הראשונה ולא ניחא לי' בב' איסורין, אבל הכא בקיום ליכא למימר הכי והיכי אשכחן שיתחרט על הראשונה ושני' תחול, א"כ אין כאן חרטה ע"ש. ואולי יש ליישב קצת, כגון שאמר קיים ליכי בשחרית ובאמצע היום אמר (אב) [שוב] קיים ליכי, ובא עתה אל החכם ואומר שמתחרט ממה שאמר קיים ליכי בשחרית כי אז אמר מתוך הכעס, אבל ממה שאמר באמצע היום אינו מתחרט, ועם כל זה אם לא נאמר שהשני' אחר שאלת הראשונה, אמירתו השני' לאו כלום הי' דאין הקמה אחר הקמה, ופשיט מדרבא כו'.

14. שעורי ר' דוד מסכת נדרים דף סט עמוד א

קט) גמרא בעי רבה קיים ליכי קיים ליכי, ונשאל על הקמה ראשונה מהו, ת"ש דאמר רבא אם נשאל על הראשונה, שניה חלה עליו.

ובשלמי - נדרים הביא קושיא, (מספר יד יוסף, וכע"ז בקרן אורה), דמאי ראייה איכא מהתם, הרי שם אמרינן רק לענין מלקות דאינו חייב שתים, משום הדין דאאחע"א, אבל עצם האיסור של השבועה השניה, חלה על השבועה הראשונה, שהרי אמרינן ביבמות (דף לב א) דנפקא מינה לקוברו בין רשעים כמותו. וא"כ אפשר דמה"ט אם נשאל על הראשונה, ומשכחא רווחא, חלה שניה עליו גם לגבי מלקות, אבל הכא גבי הקמה דלא חלה בשעתה, ויצאו דבריו לבטלה, אפשר דלא תחול כלל אפילו לאחר זמן שישאל על הראשונה, כיון דכלתה דיבוריה.

ונראה לתרץ, דהנה באמת היה מקום לשאול להיפך, דמה החידוש של רבא שאם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו. ובשלמא להסוברים דהשבועה השניה לגמרי לא חלה בשעתה, איכא חידוש דאע"ג דלא חלה מקודם, אפ"ה היא חלה אח"כ. אבל לפי הק"א דהשבועה השניה חלה לגבי איסור, אלא דרק אין מלקות, א"כ פשיטא דכי נשאל על הראשונה, שאז אין מלקות מצד הראשון, שיחול השני לגבי מלקות, ומה החידוש של רבא.

ונראה לומר, דמה דהשבועה השניה חלה לגבי איסור, זהו כבר תוצאה מדינו של רבא שאם נשאל על הראשונה שבועה שניה חלה עליו, דבלאו הכי הוי אמרינן דכיון שנשבע כבר פעם ע"ז, שוב לא שייך שיהי' מושבע ע"ז עוד פעם, וליכא מעשה השבועה השניה, ובא רבא ומחדש דמעשה השבועה עומדת כבר עכשיו לענין שאם ישאל על הראשונה, היא תחול לגמרי.

ולפי"ז דעיקר החידוש של רבא הוא שהמעשה שבועה השניה חלה, וממילא הוא דחל ג"כ לגבי איסור, ממילא הרי שפיר מייתי ראייה לענין הנידון בהקמה ע"ג הקמה אי הוי על השניה שם הקמה לענין שאם ישאל וכו'.

15. רא"ש (פירוש לש"ס) מסכת נדרים דף סט עמוד א

קיים ליכי ומופר ליכי ולא תחול הקמה אלא אם כן תחול הפרה מהו. ודאי אם אמר קיים ליכי ומופר ליכי ולא אמר לא תחול הקמה אלא אם כן תחול הפרה פשיטא דחלה הקמה שאמר בתחלה ושוב לא תחול הפרה ואפילו לרבי יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס וחלו תרויהו הני מילי גבי עולה ושלמים דיכולין לחול שניהם אף זה אחר זה להביא בדמיו עולה ושלמים אבל הכא דאי אפשר לחול זה אחר זה מודה רבי יוסי דאמרינן תפוס לשון ראשון:

16. חדושי הרשב"א על מסכת נדרים דף סט/א

בעי רבא קיים ליכי ומופר ליכי ולא תחול הקמה אלא א"כ תחול הפרה מהו. ודוקא בדאמר לא תחול הקמה קא מיבעיא ליה ובדידה הוא דאסיקנא דחלה הפרה, אבל אמר קיים ליכי ומופר ליכי פשיטא ליה דלא חלה הפרה דהא קיימן, וכדאמרינן נמי בסמוך דהקמה והפרה בזה אחר זה אינן. ואע"ג דאיבעיא לן בדאמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר, א"נ קיים ליכי ומופר ליכי לאחר שעה, היינו בשנתן קצבה להקמתו, אבל במקיים סתם לעולם משמע, וכיון שקיימו לעולם אינו יכול להפר. ודוקא בדאמר קיים ליכי ומופר ליכי וא"נ דאמר בבת אחת קיים ומופר ליכי שהוא רוצה בהקמה ובהפרה, ואי אפשר (לומר) לשיניהם שיחולו בזה אחר זה ולא בבת אחת, אבל קיים ליכי מופר ליכי דלא אמר ומופר בוא"ו הרי זה מופר, שזו חזרה הוא ויכול הוא לחזור תוך כדי דבור דכדבור דמי:

17. דבר יעקב מסכת נדרים דף סט עמוד א

יא] בעי רבה קיים ליכי ומופר ליכי ולא תיחול הקמה א"כ חלה הפרה מהו - הר"ן מפרש שפשיטא שהקמה אינה חלה והספק האם ההפרה חלה או שעשה תנאי שההפרה רק תחול אם ההקמה תחול לפניה...

18. דבר יעקב מסכת נדרים דף סט עמוד א

יב] בעי רבה קיים ליכי ומופר ליכי ולא תיחול הקמה א"כ חלה הפרה מהו - הר"ן מפרש שהוי תנאי שלא תחול ההקמה א"כ חלה ההפרה. הקרו אורה [עב: ד"ה וכתב] מביא מהרמב"ם [נדרים יג - ט] שא"א להקים ע"י שליח, ומקשה הקר"א דא"כ איך מהני תנאי בהקמה, נימא מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי. ... הפני"י [גיטין עה א] מקשה איך מהני תנאים בנדרים ושבועות הרי מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי. וכתב הפני"י שמצא קושיה זו ברמב"ן [ב"ב ככו ב].

וכן מקשים התוס' [נזיר יא א] על הא דקתני הריני נזיר ע"מ שאטמא למתים, שנזירות ליתא בשליחות וא"כ ליתא בתנאי. ותירצו שנזיר יכול לשלוח קרבנותיו ע"י שליח, ומש"ה מיקרי איתא בשליחות. ומקשה רע"א בגליון הש"ס דאכתי קשה איך מהני תנאי בנדרים. הרש"ש מתרץ שנדרים הוקשו לנזירות.

הרמב"ן [ב"ב ככו: בתירוץ אחד] והפני"י בגיטין והשיטה [נזיר יא. בשם ר' יחיאל] מתרצים כיון שנדרים ונזירות הוי דיבור, א"כ מהני תנאי מדין אתי דיבור ומבטל דיבור, וא"צ ללמוד מבני גד ובני ראובן ומש"ה א"צ משפטי התנאים וא"צ שיהיה מילתא דאיתא בשליחות. ולפ"ז ה"ה דמהני תנאי בהקמה, וכן מתרץ המנ"ח [סו"מ תו].

עוד תירץ הרמב"ן שדוקא דברים שבין אדם לחבירו כגון מכר או קידושין צריך משפטי התנאים, אבל נדרים שהוי בין אדם לעצמו א"צ משפטי התנאים.

הגר"ח [חי' לש"ס סימן רג] כתב הא דמהני תנאי בנדרים אינו משום שילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן, אלא ילפינן מהאדם בשבועה פרט לשוגג, והיכא שעשה תנאי, על הצד שלא רצה לנזר הוי נזר בשוגג, וכיון שלא ילפינן מבני גד ובני ראובן, ליכא דין שבעינן איתא בשליחות. ולפ"ז כתב הגר"ח שדוקא בנדרים מהני תנאי, אבל בהפרה ובהקמה לא מהני תנאי.

19. תוספות מסכת נדרים דף סט עמוד ב ד"ה כל שאינו

כל שאינו בזה אחר זה - אם אמר קיים ליכי מופר ליכי דאין הפרה חלה אחר הקמה בב"א אינו לא לזה ולא לזה והוי כאילו שתק ובפרק שני דקידושין (דף נ:): גבי ב' אחיות אמרה רבה ללמילתיה וא"ת אמאי לא אמר הכי גבי תמורת עולה ותמורת שלמים אמר רבי מאיר תמכר ויבא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים (ה"ג) וצ"ע דבברייתא תניא בפ' כיצד מערימין (דף כו.) דלרבי מאיר כולה קרבה עולה) וי"ל דמ"מ ניתא לאבני דאמר כל לחצות מודה ר"מ דכיון דאי אמר לחצות חלו שניהם בבת אחת.

20. דבר יעקב מסכת נדרים דף סט עמוד ב

א] ת"ש מפלוגתא דר"מ ור' יוסי וכו' ואפ"ר"מ לא קאמר וכו' - הר"ן מבאר שפשיטנן שהכא לכו"ע הפרה חלה והקמה אינה חלה. הרא"ש מביא פירוש ראשון בשם ה"ר אליעזר דפשיטנן שהקמה לא חלה. וי"מ דחלו שניהם ולא ידעינן אי מוקם או מופר.

השו"ע [סימן רלד - מג] פוסק שהוי הפרה, והרמ"א מביא י"א דהוי קיום, וכתבו הש"ך והט"ז והגר"א שזה שיטת הי"מ ברא"ש שלא ידעינו אי מוקם או מופר, ולכן מספק הוי הקמה לחומרא. הקרן אורה מקשה איך אפשר שיחולו שניהם, הרי הם סותרים זה לזה, וא"כ יתבטלו שניהם, דכל שאינו בזה אחר זה גם בבת אחת אינו. ולשון הט"ז דבעיא לא אפשר ולא אולינו לחומרא, ומקשה הקר"א דלשון הרא"ש משמע דאפשר שחלין שניהם.

21. הר"ן מסכת נדרים דף סט עמוד ב

בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו - כלומר דקיים לחודיה לאו כלום הוא וליכי הוא שכוללן שתיהן כאחת ואיכא נסחי דגרסי קיים ליכי ומופר ליכי בבת אחת מהו ולהנך נסחי בעי דלימא הכי בהדיא בבת אחת דמגלי בדעתיה שהוא רוצה שיחולו בבת אחת **ונראה בעיני דבהכי מספקא ודאי אי אפשר לשניהם לחול כאחת מיהו נהי דאי חד מינייהו קדים איך לא חייל כלל הכא דבבת אחת לגבי כל חד מינייהו אמרינן דקדים דחייל ואיכא למימר נמי דמאחר ולא קדים וכיון שאי אפשר לשניהם לחול כאחת מספקין דלמא הקמה חיילא ותו לא מצי מפר, ופשטינן לה מדרבה דאמר בפרק האישי מקדש גבי המקדש שתי אחיות כאחת דכיון דלא מצי לקדשינהו בזה אחר זה אפי' בבת אחת **ליכא לחדא מינייהו ספק קדושין כלל הכא נמי ליכא לספוקי בהקמה ובהפרה כלל ומצי בתר הכי להפר ולקיומי כדבעי ולא נתחווירו לי דברי הר"מ במז"ל** בזה בפרק אחרון מהלכות נדרים.**

22. סוכת דוד

לו) בגמ' בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו, ת"ש דאמר רבה וכו' ועיין פורת יוסף, שהקשה דמאי מיבעיא לי לרבה כאן והלא לרבה פשיטא לי גבי קידושין דכל שאינו בזאח"ז גם בב"א אינו, וכתב ואין לומר דכאן גרסינן בעי רבא, דהא גם לרבא פשיטא לי ג"כ שם בקידושין נ: וכתב ואולי דלאחר ששמע מרבה קבלה ומפרש שם מתניתין כרבה, אבל כאן מתחילה מיבעי לי ע"כ, וגם אולי י"ל דאפילו גרסינן רבה כמו גירסא שלנו, מ"מ י"ל דרבה מתחילה מיבעי לי גבי גדר ואנן פשטינן מדברי רבה ממה שאמר אח"כ שהכריע דכל שאינו בזאח"ז וכו' ועיין לקמן סוף (אות ל"ח).

23. סוכת דוד

הנה הספק נראה דזהו ודאי ששניהם א"א שיחולו דחלות האחד סותר חבירו, אלא דהו"א שאפשר דחד מינייהו חל וחד לא חל, ואפשר נמי דכיון דאחד סותר חבירו או לא חלו שניהן דהי מינייהו מפקת והי מינייהו עיילת וכיון דסתרי אהדי א"כ אי"כ דין מעשה קנין כלל דמעשה קנין הסותר עצמו אינו מעשה קנין, ומצינו לעיל ס"ח: גבי מיגז גיזו וכתב הר"ן מיהו כיון דלא ידעינו הי מינייהו קאי באיסורי לא לקיא עד דאכלה תרוויהון עכ"ל, וחזינו

לו) בר"ן ד"ה בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו וכו' ודאי א"א לשניהם לחול כאחת מיהו נהי דאי חד מינייהו קדים איך לא חייל כלל, הכא דבב"א לגבי כל חד מינייהו אמרינן דחייל, (היינו אי נחשב קדים) ואיכא למימר דמאחר ולא קדים, (היינו שאינו מקרי דקדים אלא מאוחר הוא) וכיון שא"א לשניהם לחול כאחת, מספקין דלמא הקמה חיילא ותו לא מצי מיפר עכ"ל, ולכאורה מי קדים הלא עשאן בב"א, ועיין לשון הרא"ש מי אמרינן

24. רמב"ם יד החזקה הלכות נדרים פרק יג

(כב) אמר לבתו או לאשתו קיים ליד קיים ליד ונשאל על הקמה הראשונה הרי השניה חלה עליו אמר לה קיים ליד ומופר ליד ולא תחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה הרי זה מופר שאין ההקמה מועיל אחר ההפרה אמר לה קיים ומופר ליד בבת אחת הרי זה קיים אמר לה קיים ליד היום הרי זה קיים לעולם אמר לה מופר ליד למחר אינו מופר שהרי קיימו היום ולמחר אינו יכול להפר אמר לה קיים ליד שעה אחת ועבר היום ולא הפר הרי זה קיים ואין אומרין שזה כמי שאמר לה הרי מופר ליד לאחר שעה שהרי לא הוציא הפרה מפיו אמר לה קיים ליכי שעה אחת וכשעברה השעה אמר לה מופר ליד הרי זה ספק ולפיכך אסורה בנדרה ואם עברה על נדרה אינה לוקה:

25. כסף משנה על הלכות נדרים פרק יג הלכה כב

אמר לה קיים ומופר ליד בבת אחת וכו'. בעיא שם ופשטוה מדאמר רבה כל דבר שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו (כלום) ואם כן ליכא הכא לא הקמה ולא הפרה ומצי בתר הכי לקיים או להפר כך פירשו הרא"ש והר"ן. אבל רבינו שכתב דהוי קיים נראה שהוא מפרש דהכי פשטוה כיון דהפרה אינה יכולה לחול אחר הקיום אפילו בבת אחת אינה חלה. ואין לומר דנימא איפכא כיון דקיום אינו חל אחר ההפרה אפי' בבת אחת אינו חל דכיון דאיכא לפרושי לקולא ולחומרא נקיטינן לחומרא. וא"ת ה"ל לרבינו לכתוב בהדיא דהוי קיים מספק. וי"ל דכי אמר' דלא חיילי לא הקמה ולא הפרה ממילא הוא קיים דשתיקה הוי קיום אבל קשה דלפי זה בהנך בעיי דבסמוך ה"ל למיפסק אף בבתרייתא דהוי קיום בודאי ואמאי פסק דספיקא הויא:

26. דבר יעקב מסכת נדרים דף סט עמוד ב

ב. הגר"ח [הל' נדרים] מתרץ שהכלל של כל שאינו בזה אחר זה נאמר רק אם הדין מונע שאינו יכול להיות זה אחר זה, אבל אם המניעה מצד שלא יצויר במציאות שיהיו זה אחר זה, אז יכולים לחול בבת אחת]. ולפ"ז מבאר הגר"ח הא דלא מהני הפרה אחר הקמה הוי מחמת דין התורה שאחרי הקמה אין זכות הפרה, אבל מה שאין הקמה אחר הפרה הוי משום שבמציאות אין כבר נדר וא"כ לא שייך הקמה, דאין מה לקיים. ולפ"ז היכא דיש במציאות נדר, יכול להיות הקמה אחר הפרה. ולכן בבת אחת, אין ההפרה יכולה לחול כיון שאינה יכולה להיות אחר ההקמה, אבל ההקמה יכולה לחול, כיון שבבת אחת יש נדר שעליו יחול ההקמה.

ועל עצם היסוד של הגר"ח [שהכלל של כל שאינו בזה אחר זה נאמר רק אם הדין מונע שאינו יכול להיות זה אחר זה] [מקשה החזו"א [בהג' לחי' הגר"ח] מדוע לא תחשב ההפרה כסותרת להקמה, הרי מהות הפרה ביטול הנדר וזה ההפך מקיום הנדר.

עוד מקשה החזו"א מהגמ' [בקיודושין נא א] שמקשה שמרבה במעשרות נימא כל שאינו בזה אחר זה גם בבת אחת אינו, וקשה דשם אינו זה אחר זה משום שלאחר שכבר הפריש ליכא טבל, וממילא אין ממה להפריש בפעם שניה והוי כמו מניעה במציאות ומ"מ איכא חסרון דאינו זה אחר זה.

הברכ"א כתב שקושיה זו נשאל הגר"ז, ותירץ דלגבי מעשר כיון שיש גם עיכוב מצד הדין [שא"א להיות זה אחר זה משום שחייב במעשר ולא יותר ממעשר] שייך הכלל כל שאינו זה אחר זה. וכן תירץ בש"ר שמואל [קי' אות תכו].

ג. האו"ש [יג - כב] והדבר אברהם [ח"א מילואים א לסימן טז אות ד] בשם הג"ר יהושע מקוטנא מתרצים דהרמב"ם סובר נהי דהאמירה של ההקמה וההפרה בטלים, מ"מ איכא גם מחשבה של הפרה והקמה, ואמרין [להלך עט א] קיים בלבו הוי קיום, הפר בלבו אינה הפרה, ומש"ה נשאר שאיכא קיום בלב.

הדב"א מקשה על התירוץ הזה מדברי הטורי אבן [אבני שהם חגיגה דף י] שכתב דהיכא שגמר בלבו להוציא בשפתיו לא מהני מחשבה בלב. וכע"ז מקשה האו"ש.

עוד מקשה הדב"א דמחשבה היינו רצון, והיכא דרצונו שיהיה מופר והוקם בבת אחת אין כאן שום רצון לא של הקמה ולא של הפרה.

בש"ר ר' דוד [אות קיד] מקשה מהיכי תיתי תחול ההקמה שבלב, הרי ההקמה שבלב סותר הדיבור של הפרה, וא"כ שוב נאמר כל שאינו בזה אחר זה גם בבת אחת אינו.